

Les eleccions del 20-N i la por

Ds, 10/12/2011 per La puntada

[La puntada](#)

Tots tenim ja l'opinió formada sobre els resultats de les eleccions del 20N. A més, havíem tingut temps de formar-nos-la amb les previsions que es feien. Avui voldria posar l'accent, però, en un element que es té poc present en els comentaris del que va passar, i que correspon que es facin a publicacions com ara L'Agulla. Em refereixo al sentiment de por davant el que passa. I que les situacions d'inestabilitat o d'incerteses són el brou de cultiu per a les dretes. La gent té necessitat de buscar seguretats encara que siguin aparents o un clau roent i té la sensació que la dreta els hi dona.

De fet, el desenvolupament tecnològic i la complexitat social del món contemporani ens fa viure en la contínua incertesa en temes fonamentals que abans de la globalització i de l'espectacular desenvolupament de la ciència no estaven plantejats. Per exemple, no sabem què dir amb claredat, respecte de l'energia nuclear -símbol del caràcter potencialment destructor de la ciència-; respecte dels efectes de la contaminació i destrucció de la naturalesa; respecte de la manipulació genètica; respecte de la tecnificació en la producció d'aliments i agricultura química i intensiva; respecte del model d'Unió Europea, sobre el model de globalització, sobre la immigració; sobre la construcció de criteris morals en temes controvertits, etc... I les respostes que vénen acompanyades de seguretats dogmàtiques, per exemple des de la jerarquia eclesiàstica, més aviat ens espanten. Sobretot, però, avui, vivim quotidianament la por desencadenada per la crisi. Por a quedar sense feina, por a la disminució de la pensió, por a no poder pagar el lloguer, por a no ser atès en cas de malaltia, por al diferent, por que l'immigrat em prengui els meus drets, etc. I en conseqüència por als grups de pressió desconeguts, por als poders anònims i llunyans -però arrogants, implacables i inhumans, de voracitat insaciable que condicionen definitivament la meua vida- por als polítics que no sabran o no voldran gestionar allò que a mi em preocupa. Els mitjans de comunicació ens han acostumat a una terminologia apocalíptica. Per exemple, només a La Vanguardia del dia 16 de novembre i només en tres planes, hi havia les següents expressions: "gravetat", "falta de solucions", "pànic", "caiguda", "abisme", "contagi", "catàstrofe", "les primes de risc es desapareixen", "atacs a la

perifèria”, “impotència”, “el contagi al cor d’Europa”, “crisi sistèmica”, “volatilitat”, “efecte dòmino”, “desconfiança”, “després del contagi només el BCE pot aturar la sagnia”, “Itàlia no es pot rescatar”, “l’impagament ha augmentat de manera exponencial”, “fallida”, “estem cohibits per la situació, va dir ahir Cristóbal Montoro del PP”, “el BCE només té fins a final d’any per salvar l’euro”, “s’acaba el temps”, “la qualificació de Standart & Poor’s provoca el pànic”, “l’autoritat europea preveu més retallades”, “l’Eurocambra prohibeix les vendes de CDS (assegurances d’impagament)”... per sort a les mateixes pàgines Elena Salgado des de Bangkok deia que “podem estar tranquils”!

Hi ha raons objectives per al pànic? És una situació anímica provocada a fi que la població accepti més dòcilment les retallades? No ho sé, però de moment el que constatem és que té conseqüències reals per a tothom.

Davant de la por hi ha la necessitat de seguretats. En primer lloc les exteriors. Els moments de crisi econòmica, de debilitat política, d’individualisme, d’insatisfacció o d’inseguretat són els més propicis per als majors autoritarismes i arbitrarietats. En aquestes situacions els col·lectius desenganyats podran projectar les seves frustracions i trobar en la violència contra altres col·lectius aliment per a la seva autoestima. És la base d’un perillós feixisme social amagat. Els més febles de la societat, marginats i immigrants procedents d’altres cultures considerades inferiors seran les primeres víctimes. Una societat desarticulada i amb crisi econòmica greu està a la vora del feixisme.

Aquest fou el context del naixement del feixisme entre guerres. Una Alemanya humiliada després de la derrota, destrossada econòmicament i políticament, i amb el silenci còmplice de les grans institucions, va votar massivament el feixisme com a taula de salvació. El feixisme és el messianisme dels oprimits.

Però també en la recerca de seguretats interiors. Contradictòriament al que pugui semblar, en el nostre món laic i altament tecnificat els sociòlegs diuen que creix el sentit del religiós i per tant les expressions de religiositat en tots els intersticis de la societat. Es tracta d’una “religiositat” difusa o de l’aparició de “religions a la carta”, d’una gran diversitat filosòfica i teològica, cristal·litzades en grups de gran efervescència, on cadascú modela el seu Déu al seu gust.

Algunes d’aquestes religiositats són molt institucionalitzades, sectàries, ofereixen certes per als que busquen seguretats i sempre vénen acompanyades del rigorisme moral. Són espiritualitats individualistes, moviments fonamentalistes que tots coneixem, grups carismàtics que des de fa temps alimenta el Vaticà.

Altres, desinstitucionalitzades, expressió de la desarticulació cultural del nostre món, que amb expressions com “presència del sagrat”, “misticisme oriental”, inspirades més o menys en el budisme, en el Krishna, mètodes d’autorealització, etc. posen de manifest que no podem viure sense respostes. I en aquesta “societat líquida”, també és la dreta el rerefons polític que dona més seguretat, que treu maldecaps sobre la col·lectivitat i que permet centrar-se més en un mateix.

Ja sé que aquestes no són les úniques raons del resultat electoral. Però la por i l’individualisme són factors antropològics i culturals de tota època de crisi i que sempre apunten cap a opcions polítiques de dreta.

Jaume Botey és professor a la Universitat Autònoma de Barcelona